

Total number of pages – 16

CODE : 35T LOPH

(EN/AS/BN/BD)

2025

LOGIC AND PHILOSOPHY
(Theory)

Full Marks : 100

Pass Marks : 30

Time : Three hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions.

Q. No. 1 carries 1 mark each..... $1 \times 12 = 12$

Q. Nos. 2 – 13 carry 2 marks each..... $2 \times 12 = 24$

Q. Nos. 14 – 23 carry 4 marks each $4 \times 10 = 40$

Q. Nos. 24 – 27 carry 6 marks each $6 \times 4 = 24$

Total = 100

1. Give very short answers : (any twelve)

1×12=12

অতি চমু উত্তৰ দিয়া : (যিকোনো বাৰটোৰ)

অতি সংক্ষিপ্ত উত্তৰ দাও : (যে-কোনো বাৰোটোৰ)

জোবোদ সুন্দ' ফিননায হো : (जायखिजाया मोनब्रैनि)

(a) What is the ideal of Logic?

তৰ্কবিজ্ঞানৰ আদৰ্শ কি?

তৰ্কবিজ্ঞানৰ আদৰ্শ কী?

জুক্তি বিগিয়াননি আদ'ৰ্সআ মা?

(b) 'The conclusion of unscientific induction is certain' — Is it true?

অবৈজ্ঞানিক আগমনৰ সিদ্ধান্ত নিশ্চিত' — এইটো সত্য নে?

'অবৈজ্ঞানিক আগমনৰ সিদ্ধান্ত নিশ্চিত' — এটা কি সত্যি?

'বিগিয়াননি নডি' দাজাৰথাই থিরাংথাই থিখালামনায়া রোখা' — বেয়ো থার না?

(c) Does Analogy depend on the Law of Causation?

সাদৃশ্যমূলক অনুমানে কাৰ্যকাৰণ বিধিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে নে?

সাদৃশ্যমূলক অনুমান কাৰ্যকাৰণ বিধিৰ উপৰে নিৰ্ভৰ কৰে কি?

মহৰসেআ জাথাইযাৰি খান্থিনি সায়াব সোনাৰো না?

(d) 'The ground of Induction is the result of induction' — Who made this statement?

‘আগমনৰ ভিত্তিয়েই আগমনৰ ফল’ — কথাযাৰ কোনে কৈছিল?

‘আগমনৰ ভিত্তিয়েই আগমনৰ ফল’ — এই উক্তিটি কে কৰেছিলেন?

‘দাজাৰথাইনি বিথায়ানো দাজাৰথাইনি ফিথাই’ — বে বুংথিখৌ সোৱ বুংদোঁমোন?

(e) Are non-voluntary actions regarded as objects of moral judgement?

অনৈচ্ছিক ক্ৰিয়াসমূহক নৈতিক বিচাৰৰ বিষয়বস্তু হিচাপে গ্ৰহণ কৰা হয় নে?

অনৈচ্ছিক ক্ৰিয়াসমূহকে কি নৈতিক বিচাৰৰ বিষয়বস্তু হিচাবে গ্ৰহণ কৰা হয়?

গাব গোসো জায়ি মাৱনায় হাৰাফোৱখৌ আখলনি সোমোন্দৈ বিসোৱনি মাৱবিথাংখি
খালামনায় জায়ো নামা?

(f) Name the theory which states that the external world can be directly known.

বাহ্য জগতখন প্ৰত্যক্ষভাৱে জানিব পৰা যায় বুলি প্ৰকাশ কৰা মতবাদটোৰ নাম লিখা।

বাহ্যিক জগতকে প্ৰত্যক্ষভাৱে জানতে পাৰা যায় বুলি প্ৰকাশিত মতবাদটিৰ নাম লেখা।

ৰায়জো মুলুগখৌ থোঁজোঁই মিথিনো মোনো হোননা ফোৰমায়নায় বুংফোৱথিনি মুং লিৱ।

(g) 'Electricity is a fluid' — What type of hypothesis is this?

‘বিদ্যুত একজাতীয় তৰল পদাৰ্থ’ — এইটো কেনেধৰণৰ প্ৰকল্প?

‘বিদ্যুৎ একটি তরল পদার্থ’ — এটি কী ধৰণৰ প্ৰকল্প?

‘মোল্লিবআ জাথোসে লাবলাব মুৱা’ — বেয়ো মা ৰোখোমনি সান মোনদাংথি?

(h) What, according to Indian Philosophy, is the Supreme and Ultimate end of human life ?

ভাৰতীয় দৰ্শন অনুযায়ী মানৱ জীৱনৰ চৰম লক্ষ্য বা আদৰ্শ কি?

ভাৰতীয় দৰ্শন অনুযায়ী মানবজীবনের চরম লক্ষ্য বা আদৰ্শ কী?

ভাৰতীয়াৰ সান্থ্য আদিত্য সুবুং জিউনি জৌসিন আৰু জোবথা থাংখিজানায়া মা?

(i) 'Primary qualities are the necessary properties of an object' — Is it true ?

‘মূখ্য গুণবোৰ বস্তুৰ অনিবাৰ্য ধৰ্ম’ — কথাষাৰ সত্য নে?

‘প্ৰাথমিক গুণাবলী হল একটা বস্তুৰ প্ৰয়োজনীয় বৈশিষ্ট্য’ — কথাটি কি সত্য?

‘গুদি গুনফোৱা বেঁসাৱনি গোনাংথান ধোৱম’ — আশ্ৰায়া থাৱ না?

(j) What does the external aspect of Religion refer to ?

ধৰ্মৰ বাহ্যিক দিশটোৱে কি বুজায়?

ধৰ্মৰ বাহ্যিক দিকটি কী বোঝায়?

ধোৱমনি আয়জোআৰি দিগআ মা ফোৱমাযো?

(k) 'Ethics is a positive science' — Is it true ?

‘নীতিশাস্ত্ৰ বিষয়নিষ্ঠ বিজ্ঞান’ — কথাষাৰ সত্য নে?

‘নীতিশাস্ত্ৰ বিষয়নিষ্ঠ বিজ্ঞান’ — কথাটি কি সত্য?

‘বোঁসোন বিগিয়ানা মিথিংগায়াৰি বিগিয়ান’ — আশ্ৰায়া থাৱ না?

(l) On which canon of elimination is the Method of Agreement established ?

অপসৰণৰ কোনটো সূত্ৰৰ ওপৰত অৱয়ী পদ্ধতি প্ৰতিষ্ঠিত ?

অপসাৰণেৰে কোন সূত্ৰটিৰ উপৰে অৱয়ী পদ্ধতি প্ৰতিষ্ঠিত ?

এংগাৰনাথনি মাৰে খ্ৰাণ্ঠিনি সায়াব গোৰোবথা আদৰআ গায়সনজাদোঁ ?

(m) What is the third stage of hypothesis ?

প্ৰকল্পৰ তৃতীয় স্তৰটো কি ?

প্ৰকল্পেৰ তৃতীয় স্তৰটি কী ?

সান মোনদাংথিনি থামথি থাখোআ মা ?

(n) Does the Method of Difference yield a certain conclusion ?

ব্যতিৰেকী পদ্ধতিৰ প্ৰয়োগে এটা নিশ্চিত সিদ্ধান্ত দিয়ে নে ?

ব্যতিৰেকী পদ্ধতিৰ প্ৰয়োগ কি একটা নিশ্চিত সিদ্ধান্ত দেয় ?

ফাৰাগথি আদৰনি বাহাখনায়া মোনসে থিখালামনায থিরাংথাই হোয়ো না ?

2. What do you mean by 'Induction proper' ?

2

‘প্ৰকৃত আগমন’ বুলিলে কি বুজা ?

‘প্ৰকৃত আগমন’ বলতে কী বোঝো ?

‘দাজাৰথাই আৰজাথাব বুভোব্লা মা বুজিযো ?

Or / নাইবা / অথবা / এবা

Why is the conclusion of Scientific Induction certain? 2

বৈজ্ঞানিক আগমনৰ সিদ্ধান্ত কিয় নিশ্চিত?

বৈজ্ঞানিক আগমনেৰ সিদ্ধান্ত কেন নিশ্চিত?

‘বিগিয়ানারি আরজাথাবনি’ थिरांथाइया मानो थि खालामनाय?

3. Give an example of ‘Plurality of Causes’. 2

‘নানা কাৰণবাদ’ৰ এটি উদাহৰণ দিয়া।

‘নানা কাৰণবাদ’-এৰ একটি উদাহৰণ দাও।

‘जाहोनफोरनि गोबां अनजिमा’नि मोनसे बिदिन्धि हो।

Or / নাইবা / অথবা / এবা

Give an example of positive condition. 2

সদৰ্থক উপকৰণৰ এটি উদাহৰণ দিয়া।

সদৰ্থক উপকৰণেৰ একটি উদাহৰণ দাও।

मोजां थासारिनि मोनसे बिदिन्धि हो।

4. Mention any two characteristics of experiment. 2

পৰীক্ষণৰ যিকোনো দুটা বৈশিষ্ট্য লিখা।

পৰীক্ষাৰ যে-কোনো দুটি বৈশিষ্ট্য লেখো।

आनजाद नायनायनि जायखिजाया मोननै आखुथाइ लिर।

5. Give a concrete example of the Method of Residues. 2

পৰিশেষ পদ্ধতিৰ এটা বাস্তৱ উদাহৰণ দিয়া।

অবশিষ্টাংশ পদ্ধতিৰ একটি বাস্তব উদাহৰণ দাও।

আদ্রা থালানায আদৰনি মোনসে মোগথাঙ্গরি বিদিনি হো।

6. Why is the Idealism of Leibnitz called Pluralistic Idealism? 2

লাইবনিজৰ ভাববাদক কিয় বহুত্ববাদী ভাববাদ বুলি কোৱা হয়?

লিভনিজ-এৰ ভাববাদকে বহুত্ববাদী ভাববাদ কেন বলা হয়?

লাইবনিজনি আদ 'শৰ্ভবাদ' মানো 'বাংখান্দিআরি আদ 'শৰ্ভবাদ' হোননা বুনায জায়ো?

Or / নাইবা / অথবা / এবা

Write any two characteristics of Objective Idealism. 2

বস্তুগত ভাববাদৰ যিকোনো দুটা বৈশিষ্ট্য লিখা।

বস্তুগত ভাববাদেৰ যে-কোনো দুটি বৈশিষ্ট্য লেখো।

মুবাযাৰি আদ 'শৰ্ভবাদনি জায়খিজাযা মোননৈ আখুথাই লির।

7. What do you mean by 'moral obligation'? 2

'নৈতিক বাধ্যতাবোধ' বুলিলে কি বুজা?

'নৈতিক বাধ্যতাবোধ' বলতে কী বোঝো?

'আখল সোমনৈ মাৱথারনো গোন' বুজিল্লা মা বুজিযো?

Or / নাহিনা / অথবা / এয়া

What is Voluntary action ?

2

ঐচ্ছিক ক্রিয়া কাক বোলে?

ঐচ্ছিক ক্রিয়া কাকে বলে?

গাব গোসো জানা মাখনায় হাবা মাখৌ বুড্ডে?

8. Write *two* characteristics of Naive Realism.

2

সবল বাস্তববাদের দুটা বৈশিষ্ট্য লিখা।

সরল বাস্তববাদের দুটি বৈশিষ্ট্য লেখো।

গোরলৈ মোগথাং খ্রান্থিনি মোননৈ আখুথাই লির।

9. Mention *any two* conditions of a valid hypothesis.

2

বৈধ প্রকল্পৰ যিকোনো দুটা চৰ্ত উল্লেখ কৰা।

একটি বৈধ প্রকল্পের যে-কোনো দুটি শর্ত উল্লেখ করো।

জুক্তি গোনাং সান মোনদাংথিনি জায়খিজায়া মোননৈ সর্থফোর মখ'।

10. Who is regarded as the Father of Modern Philosophy ? What is his famous saying ?

1+1=2

আধুনিক দর্শনের পিতৃস্বরূপ বুলি কাক অভিহিত কৰা হয়? তেওঁৰ বিখ্যাত উক্তিটো কি?

আধুনিক দর্শনের পিতৃস্বরূপ বলে কাকে অভিহিত করা হয়? তাঁর বিখ্যাত উক্তিটি কী?

গোদান মুগানি সান্থাংথিনি বিফামহর হোননা সোরখৌ গনায়নায় জায়ো? বিনি মুদাংখা বুংথিনায়া মা?

11. What is Secondary Quality ? Give an example.

1+1=2

গৌণ গুণ কাক বোলে? এটা উদাহৰণ দিয়া।

গৌণ গুণ কাকে বলে? একটি উদাহৰণ দাও।

গেজেরারি গুন মাখৌ বুজো? মোনসে বিদিন্থি হো?

12. Define Hypothesis.

2

প্রকল্পৰ সংজ্ঞা দিয়া।

প্রকল্পের সংজ্ঞা দাও।

সান মোনদাংথিনি বুংফুরলু হো।

Or / নাইবা / অথবা / এবা

Give an example of Hypothesis concerning collection.

2

পাৰিপাৰ্শ্বিক সংস্থিতি সম্পৰ্কীয় প্রকল্পৰ এটি উদাহৰণ দিয়া।

পাৰিপাৰ্শ্বিক সংস্থিতি সম্পৰ্কীয় প্রকল্পের একটি উদাহৰণ দাও।

থাসারি সাজায়নায় সোমোন্দোনি সান মোনদাংথিনি মোনসে বিদিন্থি হো।

13. Give a concrete example of Method of Agreement and Difference.

2

মিশ্র অম্বয়ী-ব্যতিৰেকী পদ্ধতিৰ এটি বাস্তব উদাহৰণ দিয়া।

মিশ্র অম্বয়ী-ব্যতিৰেকী পদ্ধতির একটি বাস্তব উদাহৰণ দাও।

গোরোবথা আরো ফাৰাগথি আদবনি মোনসে মোগথাডারি বিদিন্থি হো।

14. Write any four characteristics of Analogy.

4

সাদৃশ্যমূলক অনুমানৰ যিকোনো চাৰিটা বৈশিষ্ট্য লিখা।

সাদৃশ্যমূলক অনুমানের যে-কোনো চারটি বৈশিষ্ট্য লেখো।

মহরসেনি জায়খিজায়া মোনব্রৈ আখুথাই লির।

Or / নাইবা / অথবা / एबा

Define Bad Analogy with an example.

2+2=4

এটা উদাহরণসহ দুঃসাদৃশ্যানুমানৰ সংজ্ঞা দিয়া।

একটি উদাহরণসহ অসৎ সাদৃশ্যানুমানের সংজ্ঞা দাও।

मोनसे बिदिन्थिजों गाजि महरसेनि बुंफुरलु हो।

15. Distinguish between 'Hypothesis concerning agent' and 'Hypothesis concerning law'.

4

'কর্তা সম্পর্কীয় প্রকল্প' আৰু 'নিয়ম সম্পর্কীয় প্রকল্প'ৰ মাজত পার্থক্য নির্ণয় কৰা।

'প্রতিনিধি সম্পর্কীয় প্রকল্প' এবং 'নিয়ম সম্পর্কীয় প্রকল্প'ৰ মধ্যে পার্থক্য নির্ণয় কৰো।

थान्दै सोमोन्दोनि सान मोनदांथि आरो आयेन सोमोन्दोनि सान मोनदांथिनि गेजेराव फाराग दिहुन।

16. Write a short note on Non-moral action.

4

অ-নৈতিক ক্রিয়াৰ ওপৰত এটি চমু টোকা লিখা।

অনৈতিক ক্রিয়ার উপরে একটি সংক্ষিপ্ত টীকা লেখো।

आखल सोमोन्दै नडि हाबानि सायाव सुंद' बेखेवथि लिर।

Or / নাইবা / অথবা / এৰা

Is Ethics a practical science ? Explain briefly.

4

নীতিবিজ্ঞান প্ৰায়োগিক বিজ্ঞান হয় নে? চমুকৈ ব্যাখ্যা কৰা।

নীতিবিজ্ঞান কি প্ৰায়োগিক বিজ্ঞান? সংক্ষেপে ব্যাখ্যা কৰো।

বোসোণ বিগিয়ানা বাহাৰ বিগিয়ান নংগৌ না? সুন্দ'ই বেখেব।

17. State four characteristics of observation.

4

নিৰীক্ষণৰ চাৰিটা বৈশিষ্ট্য উল্লেখ কৰা।

নিৰীক্ষণৰ চাৰিটা বৈশিষ্ট্য উল্লেখ কৰো।

নোজোৰ হোনয়নি মৌনব্ৰৈ আখুথাই মখ'।

18. 'Esse est percipi' — Explain briefly the statement.

4

'অস্তিত্ব প্ৰত্যক্ষ নিৰ্ভৰ' — কথাষাৰ চমুকৈ ব্যাখ্যা কৰা।

'অস্তিত্ব প্ৰত্যক্ষ-নিৰ্ভৰ' — উক্তিটি সংক্ষেপে ব্যাখ্যা কৰো।

'মুৱানি থাথাইথিয়া মৌনদাংথিনি সায়াব সোনাৰনাৰ' — বাপ্ৰা খোন্দোখৌ সুন্দ'ই বেখেব।

19. Write any four definitions of Religion.

4

ধৰ্মৰ যিকোনো চাৰিটা সংজ্ঞা লিখা।

ধৰ্মৰ যি-কোনো চাৰিটা সংজ্ঞা লেখো।

দৌহৌমনি জায়খিৰজায়া মৌনব্ৰৈ বুংফুৰলু লিৰ।

Or / নাইবা / অথবা / এবা

'Morality is the source of religion' — Discuss this view. 4

'নৈতিকতাই ধর্মৰ উৎস' — এই মতটো আলোচনা কৰা।

'নৈতিকতাই ধর্মের উৎস' — এই মতটি আলোচনা কৰো।

'बोसोन खान्थिया दोहोरोमनि फुंखा' — बे बुंथिखौ सावराय।

20. Write any four characteristics of Scientific Realism. 4

বৈজ্ঞানিক বাস্তববাদৰ যিকোনো চাৰিটা বৈশিষ্ট্য লিখা।

বৈজ্ঞানিক বাস্তববাদের যে-কোনো চারটি বৈশিষ্ট্য লেখো।

बिगियानारि मोगथां खान्थिनि जायखिजाया मोनन्रै आखुथाइ लिर।

21. State two advantages and two disadvantages of Method of Agreement. 2+2=4

অন্বয়ী পদ্ধতিৰ দুটা সুবিধা আৰু দুটা অসুবিধা উল্লেখ কৰা।

অন্বয়ী পদ্ধতিৰ দুটি সুবিধা এবং দুটি অসুবিধা উল্লেখ কৰো।

गोरोबथा आदबनि मोननै खाबु आरो मोननै असुबिदाखौ मख'।

Or / নাইবা / অথবা / এবা

What is 'practical imperfection' of the Method of Agreement? 4

অন্বয়ী পদ্ধতিৰ 'ব্যৱহাৰিক অপূৰ্ণতা' কি?

অন্বয়ী পদ্ধতিৰ 'ব্যবহারিক অপূর্ণতা' কী?

गोरोबथा आदबनि 'बाहायथियारि आबुंथि गैयि'या मा?

22. How does Hegel describe the nature of the Absolute?

4

হেগেলে পৰমসত্ত্বাৰ স্বৰূপ কিদৰে ব্যাখ্যা কৰিছে?

হেগেল পৰমসত্ত্বাৰ স্বৰূপ কীভাবে ব্যাখ্যা কৰেছেন?

হেগেল আ জোৰথা আদ 'ৰ্শবাদনি মহৰখৌ মাৰৌ বেখেবদৌ?

23. What is 'Moksa', according to Indian Philosophy? What are the three paths to attain 'Moksa'? 2+2=4

ভাৰতীয় দৰ্শন অনুযায়ী 'মোক্ষ' কি? 'মোক্ষ' লাভৰ তিনিটা পথ বা মার্গ কি কি?

ভাৰতীয় দৰ্শন অনুযায়ী 'মোক্ষ' কী? 'মোক্ষ' লাভেৰ তিনটি পথ বা মার্গ কী কী?

ভাৰতীয়াৰ সান্থৌ আদিযৈ মক্ষ'আ মা? মক্ষ' মোননায়নি মোনথাম লামায়া মা মা?

Or / নাইবা / অথবা / এবা

Explain the concept of 'Artha' as Purusartha.

4

পুৰুষাৰ্থ হিচাপে 'অৰ্থ'ৰ ধাৰণা ব্যাখ্যা কৰা।

পুৰুষাৰ্থ হিসেবে 'অৰ্থ'-এৰ ধাৰণা ব্যাখ্যা কৰো।

পুৰুষাৰ্থ হিসাবে 'অৰ্থ'নি সানদাংখিখৌ বেখেব।

24. Define Scientific Induction and state its characteristics. 1+5=6

বৈজ্ঞানিক আগমনৰ সংজ্ঞা দিয়া আৰু ইয়াৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ উল্লেখ কৰা।

বৈজ্ঞানিক আগমনেৰ সংজ্ঞা দাও এবং এর বৈশিষ্ট্যসমূহ উল্লেখ কৰো।

বিগিয়ানারি দাজাৰথাইনি বুংফরলু হো আরো बेनि आखुथाइफोरखौ मख'।

Or / নাইবা / অথবা / এবা

What do you mean by Inductive Inference? State the differences between Inductive inference and Deductive inference. 1+5=6

আগমন অনুমান বুলিলে কি বুজা? আগমন অনুমান আৰু নিগমন অনুমানৰ মাজৰ পাৰ্থক্যসমূহ উল্লেখ কৰা।

আগমন অনুমান বলতে তুমি কী বোঝো? আগমন অনুমান এবং নিগমন অনুমানের মধ্যে পাৰ্থক্যসমূহ উল্লেখ কৰো।

दाजाबथाइ अनुमान बुझेब्ला मा बुजियो? दाजाबथाइ अनुमान आरो दानख 'थाइ' अनुमाननि गेजेरनि फारागफोरखौ मख'।

25. Define cause. Write the qualitative and quantitative marks of cause. 1+5=6

কাৰণৰ সংজ্ঞা দিয়া। কাৰণৰ গুণগত আৰু পৰিমাণগত লক্ষণবোৰ লিখা।

কাৰণেৰ সংজ্ঞা দাও। কাৰণেৰ গুণগত এবং পৰিমাণগত লক্ষণগুলি লেখো।

जाहोननि बुंफुरलु हो। जाहोननि गुनगोनां आरो अनजिमानि सिन आखुफोरखौ लिर।

Or / নাইবা / অথবা / এবা

Discuss the fallacies of observation. 6

পৰ্যবেক্ষণৰ দোষসমূহ আলোচনা কৰা।

পৰ্যবেক্ষণেৰ দোষসমূহ আলোচনা কৰো।

नोजोर होनायनि गोरोन्थिफोरखौ सावराय।

26. Explain the nature of Hypothesis with suitable example.

উপযুক্ত উদাহৰণৰ সহায়ত অনুমানৰ প্ৰকৃতি ব্যাখ্যা কৰা।

উপযুক্ত উদাহৰণৰ সাহায্যে অনুমানৰ প্ৰকৃতি ব্যাখ্যা কৰা।

आरजाथाव बिदिन्थिनि हेफाजाबाव सान मोनदांथिनि व्यावृथाय किद्वि।

Or / নাইবা / অথবা / এবা

What, according to Stebbing, are the different kinds of Hypothesis? Discuss.

ষ্টেবিঙৰ মতে প্ৰকল্পৰ বিভিন্ন প্ৰকাৰবোৰ কি কি? আলোচনা কৰা।

ষ্টেবিঙৰ মতে প্ৰকল্পৰ বিভিন্ন ধৰনগুলি কী কী? আলোচনা কৰা।

ष्टेबिडनि बादिब्ला सान-मोन्दांथिनि गुबुन-गुबुन रोखोमफोरा मा मा? सावराय।

27. Explain the Method of Difference with concrete example.

6

বাস্তৱ উদাহৰণসহ ব্যতিৰেকী পদ্ধতিৰ ব্যাখ্যা আগবঢ়োৱা।

বাস্তৱ উদাহৰণসহ ব্যতিৰেকী পদ্ধতি ব্যাখ্যা কৰা।

मोगथाडारि बिदिन्थिजों फारागथि आदबनि बेखेवनाय हो।

Or / নাইবা / অথবা / এবা

Write a note on the Method of Con-comitant variation.

6

সহ-পৰিবৰ্তন প্ৰণালীৰ ওপৰত এটি টোকা লিখা।

সহ-পৰিবৰ্তন প্ৰণালীৰ উপৰে একাটি টোকা লেখা।

लोगो सोलायथाइ आदबनि सायाव मोनसे रेबसुं लिर।

×